

KRONIKA

18. junija 1982 je Pokrajinski muzej v Murski Soboti odprl v koncertni dvorani hotela Radin v Radencih razstavo Prazgodovinske naselbine v Pomurju in kmečka hiša v pokrajini ob Muri. Razstavo sta pripravili Irena Šavel in Vlasta Koren.

25. junija so v velenjskem gradu odprli prenovljeni Muzej slovenskih premogovnikov, ki je delo Jožeta Hudalesa in Zdravka Gutmana, strokovnjakov REK Velenje in Kulturnega centra „Ivan Napotnik“ Velenje.

6. avgusta je bila v galeriji v Izoli odprta razstava izbora ribiških predmetov, namenjenih za stalno ribiško zbirko v Izoli. Razstavo je pripravila Zora Žagar, kustos Pomorskega muzeja „Sergej Mašera“ v Piranu.

Od 26. do 29. avgusta je bilo v Gorici mednarodno posvetovanje Etnologija in šola. Priredila so ga italijanska strokovna društva „Pro loco“ v sodelovanju s Furlanskim filološkim društvom (Società filologica Friulana) in Slovenskim etnološkim društvom. Udeležili so se ga tudi naši člani Julijan Strajnar, Marko Terseglav, Janez Bogataj, Mirko Ramovš, Valens Vodušek, Slavko Kremenšek Naško Križnar, Janez Dolenc, članici Hrvaškega etnološkega društva Dunja Rihtman—Augustin in Ljiljana Marks. Iz Slovenije je sodeloval še Igor Dekleva.

Od 30. avgusta do 11. septembra je potekal 2. mladinski raziskovalni tabor Doberdob '82, ki so ga za slovenske srednješolce v Italiji priredili Društvo slovenskih naravoslovcev in tehnikov „Tone Penko“, Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici in Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu. Mentorice etnološke skupine so bile Zvozna Ciglič iz Pokrajinskega muzeja v Kopru, Mojca Ravnik s Filozofske fakultete in Martina Repinc, študentka etnologije, Naško Križnar iz Goriškega muzeja pa je en večer predvajal etnološke filme in govoril o dokumentarnem filmu v etnologiji.

5. septembra je prispel na enomesečni obisk v Slovenijo Fred Bahovec, Ljubljančan z Aljaske, avtor spominov, ki bodo v komentiranem prevodu izšli v Knjižnici Glasnika Slovenskega etnološkega društva. Obiskal je tudi Oddelek za etnologijo in se večkrat srečal s člani uredniškega odbora.

Od 19. do 30. septembra so študenti Oddelka za etnologijo potovali po SR Srbiji. V dveh krajih — v Negotinu, kjer je bil v tem času veliki letni sejem, in v okolici Valjeva v Šumadiji — smo si vzeli čas za terensko delo. V obeh krajih smo si ogledali muzejski zbirke, ob vrnitvi pa smo obiskali še Etnografski inštitut SANU v Beogradu. Po vrnitvi so študenti izdelali obsežno dokumentacijo (foto, dia in terenski zapiski).

9. oktobra sta Pokrajinski muzej in Zavod za spomeniško varstvo v Mariboru otvorila razstavo Pohorska arhitektura v avli Kreditne banke Maribor.

12. oktobra je bila v Stari grofiji proslava stoletnice muzeja v Celju in ob tem otvoritev prenovljenih stalnih zbirk.

15. oktobra je bila v vasi Raven odprta obnovljena Tonina hiša z oljarsko zbirko, ki jo je pripravila Zora Žagar, kustos Pomorskega muzeja „Sergej Mašera“ v Piranu.

Od 16. do 20. oktobra je bil na Hvaru 29. kongres Zveze združenj folkloristov Jugoslavije. Iz Slovenije so se ga z referati udeležili Mira Omerzel—Terlep, Janez Bogataj, Mirko Ramovš, Julijan Strajnar in Marko Terseglav.

19. oktobra je bila v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani odprta razstava Naši ljudje in kraji leta 1912—13 na barvnih fotografijah — zbirka Alberta Kahna iz Pariza. Pripravila sta jo Francoski kulturni center v Ljubljani in Slovenski etnografski muzej.

22. oktobra je bila v Kosovelovi knjižnici v Sežani otvoritev razstave publikacij o Reziji z naslovom Rezijani, lastovice in njih gnezdo Rezija. Večer je Milko Matičetov popestril s predavanjem in predvajanjem filma „Deveta dežela — Rezija“ avtorjev Uroša Kreka in Valensa Voduška. Razstavo je pripravila knjižnica v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Sežana.

Novembra je izšla knjiga Naška Križnarja Slovenski etnološki film — Filmografija 1905—1980. Izdal jo je Slovenski gledališki in filmski muzej Ljubljana s sodelovanjem goriškega muzeja v Novi Gorici.

10. in 11. novembra je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani retrospektiva slovenskega etnološkega filma, ki jo je organiziral Slovenski gledališki in filmski muzej. Program retrospektive je sestavil Naško Križnar. V okviru te prireditve je bila druga dne tudi predstavitev knjige Naška Križnarja, tiskovna konferenca, na kateri se je razvil pogovor o položaju in možnostih razvoja slovenskega etnološkega filma.

16. novembra sta na povabilo Marksističnega centra pri Univerzi v Mariboru na Višji pravni šoli predavala Mojca Ravnik o knjigi Galjevica in Naško Križnar o etnološkem dokumentarnem filmu. Predvajala tudi film Galjevica.

18. novembra je na Filozofski fakulteti predstavila Miheli Hadelja diplomsko nalogo o obkolpskem delu občine Črnomelj, s poudarkom na interetničnih odnosih. Besedilo bo sestavina rajonizacijskega elaborata o občini Črnomelj.

18. in 19. novembra je bilo v Stražišču pri Kranju posvetovanje o etnološki dediščini danes. Priredilo ga je Slovensko konservatorsko društvo.

24. novembra je ob razstavi Naši kraji in ljudje predaval Jean Claude Cancel, direktor francoskega kulturnega centra v Ljubljani. Pripoved o prvih barvnih fotografijah z etnološko vsebino (avtokrom bratov Lumiere v Kahnovi in drugih zbirkah v Franciji) je spremljal z barvnimi diapozitivi. Večer sta priredila Francoski kulturni center v Ljubljani in Slovenski etnografski muzej.

25. novembra je na Filozofski fakulteti predstavila svojo diplomsko nalogo o društvenem življenju v Kamniku do II. svetovne vojne Marjanca Ftičar.

Decembra je izšla knjiga Ingrid Slavec Slovenci v Mannheimu, sedmi zvezek Knjižnice Glasnika Slovenskega etnološkega društva.

9. decembra je bila v razstavišču Arkade v Ljubljani otvoritev razstave Slivarji, ki jo je pripravila Ivanka Počkar, kustos Posavskega muzeja v Brežicah. Ob otvoritvi so predvajali etnološki film Slivarji, ki ga je posnel Naško Križnar.

9. in 10. decembra so se v Varaždinu sestali hrvaški in slovenski etnologi na posvetovanju o zgodovinskih vzporednicah hrvaške in slovenske etnologije (1848—1945). Prireditve so organizirali Hrvatsko etnološko društvo, Zavod za istraživanje folklorja iz Zagreba, Gradski muzej v Varaždinu in Slovensko etnološko društvo. Iz Slovenije so z referati sodelovali Marija Stanonik, Jurij Fikfak, Slavko Kremenšek, Julijan Strajnar, Zmago Šmitek in Marko Terseglav.

13. decembra sta se v Beogradu sestali predsedstvi ZDFJ in ZEDJ. Preučili in potrdili sta teme za prvi skupni kongres etnologov in folkloristov Jugoslavije v Rogaški Slatini. Iz Slovenije so se sestanka udeležili Marko Terseglav, Slavko Kremenšek in Mojca Ravnik.

Od 13. do 17. decembra so se na Filozofski fakulteti vrstili Kitajski večeri, ki jih je priredilo Slovensko orientalistično društvo. Predaval je tudi Zmago Šmitek, ki je govoril o starejših slovenskih obiskovalcih in raziskovalcih Kitajske.

17. decembra so Oddelek za etnologijo na Filozofski fakulteti obiskali Milan Pahor z Odseka za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici in Pavel Stranj in Darko Bratina s Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu. Predstavili so delo teh ustanov in geografsko, zgodovinsko in sociološko problematiko življenja Slovencev v Italiji.

21. decembra je Ptujski muzej priredil razgovor o zasnovi etnoloških zbirk in razstav v grajski žitnici. Na srečanju v razstavnem paviljonu Dušana Kvedra sta o zasnovi bodočih zbirk in razstav ob razgrnitvi idejnega načrta govorila Janez Bogataj s Filozofske fakultete in Marjan Loboda iz Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani.

23. decembra je na Oddelku za etnologijo Svetozar Guček iz Ljubljane predvajal diapozitive o razvoju Ljubljane po 2. svetovni vojni.

12. januarja je bila v veliki dvorani SAZU redna letna skupščina Slovenskega etnološkega društva.

14. januarja so študenti etnologije obiskali Etnografski muzej in Oddelek za etnologijo na Filozofski fakulteti v Zagrebu.

19. januarja je bila v Slovenskem etnografskem muzeju s čajanko odprta razstava Ljubljana po predzadnji modi. Razstavo je pripravila kustos Tanja Tomažič.

20. januarja je bila v Mladinski knjigi tiskovna konferenca, na kateri so bile predstavljene nove knjige Knjižnice Glasnika Slovenskega etnološkega društva: Ivan Šprajc, O razmerju med arheologijo in etnologijo; zbornik razprav srednješolcev z naslovom Na poti k etnologiji, Ingrid Slavec; Slovenci v Mannheimu; Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 1 — Ormož '81.

20. januarja je bila v prodajni galeriji Ars v Ljubljani tiskovna konferenca, na kateri je bila predstavljena razprava Damjana Ovsca o Tivoliju, ki je izšla v jubilejni 60/61. številki Arhitektovega biltena, glasila Društva arhitektov Ljubljane. Vsaki številki je priložen tudi plakat z reprodukcijami starih tivolskih razglednic.

8. februarja je Pokrajinski muzej v Celju otvoril v Stari grofiji razstavo Lov in divjad na podobah celjskega muzeja.

21. februarja je na povabilo Oddelka za etnologijo prispel v Ljubljano dr. Tamás Hofer z Etnološkega inštituta Madžarske akademije znanosti v Budimpešti. Med bivanjem pri nas je obiskal muzej in arhiv v Ptuj, Slovenski etnografski muzej in Inštitut za narodopisje pri SAZU v Ljubljani. Na Oddelku za etnologijo je imel dve predavanji: 23. februarja je govoril o kmečkih naseljih in ekstenzivni živinoreji v veliki madžarski ravnini, 24. februarja pa o tipih in obdobjih evropske ljudske umetnosti na primeru Madžarske.

23. marca je bil v prostorih SAZU v Ljubljani sestanek Slovenskega etnološkega društva, namenjen razgovoru o referatih Ingrid Slavec Težnje v povojni slovenski etnologiji in Marka Terseglava Težnje v povojni slovenski folkloristiki. Besedili bosta glavna slovenska referata na temo Težnje v povojni jugoslovanski etnologiji in folkloristiki na kongresu v Rogaški Slatini oktobra letos.

15. aprila sta na Oddelku za etnologijo predavala beograjska etnologa Mirjana Prošić—Dvornić (Oddelek za etnologijo) in Dragan Antonić (Etnografski inštitut SANU). Mirjana Prošić—Dvornić nam je v predavanju predstavila sodobna teoretična in praktična prizadevanja mlajših srbskih etnologov, Dragan Antonić pa je diapozitive popestril predavanje o etnološkem pomenu samostana Hilandar na gori Athos.

30. aprila so v Monoštru v Slovenskem Porabju odprli muzej v „Štajerski hiši“, kjer želijo v obnovljenih prostorih prikazati lokalno arheološko, kulturno-zgodovinsko in etnološko dediščino. Za etnološko zbirko skrbi Marija Kozar—Mukič.

5. maja je bila v Razstavišču Veronika v Kamniku odprta razstava Društva in prireditve v Kamniku 1914—1945. Razstavo in katalog je na podlagi svoje raziskave pripravila Marjanca Ftičar.

7. in 8. maja je bil na Prevaljah II. mednarodni festival industrijskega, obrtnega in etnološkega amaterskega filma v organizaciji Koroškega Kinokluba Prevalje.

12. maja sta študenta etnologije iz Porabja Katalin in Josef Hirnök v sodelovanju z monoštrskim kulturnim centrom predstavila pričevanja o materialni kulturi porabskih Slovencev. Razstava in film o Porabju sta bila organizirana v Prešernovi sobi na SAZU.

Od 30. maja do 3. junija je Amerikanistična sekcija Slovenskega orientalističnega društva pripravila predavanja poznavalcev življenjskih razmer in kulture latinskoameriških dežel. Med predavatelji so bili tudi etnologi Blaž Telban, ki je govoril o načinu življenja Aztekov in Majev, Borut

Korun o kolumbijskih Kogojih, Mojca Terčelj o religioznem sinkretizmu Indijancev Aymara in Zmago Šmitek o slovenskih stikih z deželami in kulturami Latinske Amerike od 17. do 19. stoletja.

31. maja smo si v Cankarjevem domu ogledali premiero filma Filipa Robarja Opre, Roma (Pamet v roke, ko boš v drugo ustvarjal svet), ki je nedvomno tudi etnološko nadvse zgovorna pripoved o Romih v Sloveniji.

10. junija je študent etnologije Peter Jamnikar za raziskavo o zdravilstvu pod Gorjanci prejel Krkino nagrado, ki jo podeljujejo za pomembne raziskovalne dosežke študentom visokih in dijakom srednjih šol.

13. junija se je sestal uredniški odbor Glasnika SED.

24. junija je Marjanca Ftičar v okviru prireditve Ohcet v Ljubljani pripravila prikaz prevoza nevestine bale v Kamniku.

Od 20. do 30. junija so bili študenti etnologije na ekskurziji v Bosni in Hercegovini. Obiskali so Tešanj in bližnji vasi Omanjska in Jablanica, v Sarajevu so si ogledali Zemaljski muzej BiH in v Mostarju Hercegovski muzej. Ustavili so se še v Podveležju pri Mostarju in Prebilovcih pri Čapljini. Tako kot lani v Srbiji je bilo z ekskurzijo v navedenih krajih povezano terensko delo.

Tudi v tem obdobju se je Izvršni odbor SED sestajal na rednih mesečnih sestankih.

Mojca Ravnik in Ingrid Slavec

FILMSKI KOTIČEK

I. mednarodni festival industrijskega, obrtnega in etnografskega amaterskega filma

Prevalje, 8. in 9. maja 1982.

V svetu ni veliko festivalov etnografskega filma, v Sloveniji pa jih doslej sploh še ni bilo, če izvzamemo poskus mednarodnega festivala etnografskega filma v Kopru, leta 1970 v okviru turističnega Folklornega festivala, in Revijo etnografskega in folklornega filma balkanskih dežel v Ljubljani 1964, ki je bila odmev prvega istoimenskega festivala v Nišu. Zato me je razveselila vest s Prevalj, da so mednarodnemu festivalu industrijskega in obrtnega filma priključili tudi etnološko tematiko. Kraji okoli Raven na Koroškem slovijo po visoki tehnični kulturi prebivalcev. Tudi prevaljski kinoklub s svojo dolgoletno delavnostjo je plod te tradicije. Nič čudnega, če sta njegove člane zamikali industrija in obrt, ki se ju lotevajo predvsem v zvrsti dokumentarnega filma. Odtod pa ni daleč do ljudske obrti in do etnološkega filmskega dokumenta.

Prireditelji so z veseljem sprejeli predlog Slovenskega etnološkega društva, naj bi vsako

leto podelili posebno nagrado SED najboljšemu etnografskemu filmu festivala. Zato sem se kot zastopnik našega društva in hkrati član mednarodne žirije udeležil pregleda in ocenjevanja vseh prispelih filmov in kasneje tudi same festivalske prireditve.

Na festival je 87 avtorjev prijavilo 83 filmov iz 8 evropskih držav (Avstrija, Bolgarija, Češkoslovaška, Italija, Jugoslavija, Romunija, Švica in Zvezna republika Nemčija). Žirija je v ožji izbor sprejela 31 filmov, od teh pa jih je 20 nagradila. Grand prix in zlato plaketo za najboljši film festivala je prejel bolgarski film **Srcarki**, dokumentarec o težavnih delovnih in življenjskih pogojih delavk v neki bolgarski livarni. Med nagrajenimi filmi je 7 takih, ki bi jih lahko imenovali etnološki. Eden od njih (avstrijski **Bergbauernbrot**) je prejel srebrno plaketo, ostali pa specialne nagrade. Nagrado in priznanje SED sta tokrat prejela filma **Srbska slava** (Janez Peče, Nada Ristivojević, Mini film Ljubljana) in **Domača naloga** (Zdravko Vežjak, Koroški KK Prevalje).

Nagrado in priznanje smo utemeljili tako:

„Nagrado Slovenskega etnološkega društva za najboljši film na etnološko temo je prejel film **Srbska slava**, ki ga odlikujeta uporaba dokumentarnega pristopa s sliko in tonom in nevsiljiva cineastična intervencija, ki ne krni etnološkega značaja filmskega pristopa, potencira pa sporočilnost ključne ideje filma. Avtor je s svojim filmom ujel prelomni trenutek neke tradicijske prakse, ki se pred našimi očmi spreminja iz zavestne družinske religiozne šege v formalni ritualni obrazec, v navado.“ „Priznanje Slovenskega etnološkega društva je prejel jubilejni film **Domača naloga**, v katerem je avtor posrečeno uporabil 20 let staro filmsko dokumentacijo ljudskega praznika za ganljivo sporočanje tradicije kulturne dediščine mlajšim rodovom, kar je tudi dejanska, scenaristična zgodba tega filma.“

Letos maja bo na Prevaljah 2. mednarodni festival industrijskega, obrtnega in (letos prvič!) **etnološkega** filma. Podpisani je namreč sodeloval pri izdelavi novih festivalskih določil, ki natančneje kot stare opredeljujejo značilnosti etnološkega dokumentarnega filma. Poenotenje poimenovanja z imenom podeljevalca strokovne nagrade je zgolj formalna posledica tega sodelovanja. Lani prispeli filmi so namreč sami dodobra razširili prvotno zamisel organizatorjev, naj bi „etnografsko“ sestavino industrijskega in obrtnega filma predstavljala predvsem cineastična raziskava starih, izumirajočih ljudskih obrti in delavnosti. Prispeli filmi so nakazali, da so amaterski filmarji zelo naklonjeni tudi širšim etnološkim temam, ki se dotikajo vseh plasti načina življenja. Zato lahko ob ustreznem organizacijskem naporu pričakujemo letos še več dokumentarcev, ki bodo težišče zanimanja prenesli z delovne kulture (beri etnologije) na širše življenjsko okolje. Največje ambicije za to kažejo prav domači, prevaljski filmarji.

Naško Križnar